

CONCERT DE CLOENDA
27, 28 I 29 DE MAIG
SALA 1 PAU CASALS

RESURRECCIÓ DE MAHLER

ÚLTIM CONCERT DE KAZUSHI ONO
COM A DIRECTOR TITULAR DE L'OBC
AMB LYDIA TEUSCHER I MIHOKO FUJIMURA

PROGRAMA DE MÀ

GUSTAV MAHLER

(Kalischt, 1860 – Viena 1911)

SIMFONIA N. 2 EN DO MENOR, “RESURRECCIÓ”

(1894-1910) – 77

Texts de Gottlieb Friedrich Klopstock i Gustav Mahler

- I. Allegro maestoso. Mit durchaus ernstem und feierlichem Ausdruck
- II. Andante moderato. Sehr gemächlich! Nie eilen!
- III. In ruhig fließender Bewegung
- IV. Urlicht: Sehr feierlich, aber schlicht
- V. In tempo des scherzos. Wild herausfahrend

Lydia Teuscher, soprano

Mihoko Fujimura, mezzosoprano

Orfeó Català (direcció principal: Pablo Larraz; direcció artística: Simon Halsey)

ORQUESTRA SIMFÒNICA DE BARCELONA I NACIONAL DE CATALUNYA

LYDIA TEUSCHER, SOPRANO

MIHOKO FUJIMURA, MEZZOSOPRANO

KAZUSHI ONO, DIRECCIÓ

ORFEÓ CATALÀ (DIRECCIÓ PRINCIPAL: PABLO LARRAZ; DIRECCIÓ ARTÍSTICA: SIMON HALSEY)

PRIMERS VIOLINS Jaha Lee, concertino associada / Raúl García, assistent de concertino / Maria José Aznar / Sarah Bels / Walter Ebenberger / Ana Galán / Natalia Mediavilla / Pilar Pérez / Jordi Salicrú / Vladimir Chilaru* / Andrea Duca* / Ana Kovacevic* / Ariana Oroño* / Laura Pastor* / Yulia Tsuranova* / Dina Turbina* **SEGONS VIOLINS** Emil Bolozan, assistent / Jana Brauninger / Clàudia Farrés / Mireia Llorens / Antoni Peña / Josep Maria Plana / Robert Tomàs / Paula Banciu* / Cristian Benito* / Asia Jiménez* / Helena Ortuño* / Aria Trigas* / Oleksandr Sora* / Elitsa Yancheva* **VIOLONS** Benjamin Beck, solista / Carlos Pacheco*, assistent invitat / David Derrico / Christine de Lacoste / Franck Heudiard / Sophie Lasnet / Jennifer Stahl / Miquel Serrahima / Miquel Córdoba* / Elizabeth Gex* / Maria Juan* / Johan Rondón* **VIOLONCELS** Charles-Antoine Archambault, solista / José Mor, solista / Olga Manescu, assistent / Lourdes Duñó / Marc Galobardes / Jean-Baptiste Texier / Carla Conangla* / Daniel Claret* / Joan Rochet* / Amaia Ruano* **CONTRABAIXOS** Christoph Rahn, solista / Dimitri Smyshlyaev, assistent / Jonathan Camps / Apostol Kosev / Albert Prat / Núria Casas* / Nenad Jovic* / Jordi Soler* **FLAUTES** Christian Farroni, assistent / Beatriz Cambrils / Josep Portella*, flautí / Oihana Giménez* **OBOËS** Dolores Chiralt, assistent / Jose Juan Pardo / Disa English, corn anglès / Pau Roca* **CLARINETS** Larry Passin, solista / Francesc Navarro / Josep Fuster, clarinet en mib / Alfons Reverté, clarinet baix / Lidia Tejero* **FAGOTS** Silvia Coricelli, solista / Noé Cantú / Thomas Greaves, assistent / Slawomir Krysmalski, contrafagot **TROMPES** Juan Manuel Gómez, solista / Joan Aragó / Juan Conrado García, assistent / Pablo Marzal, assistent de tercer / David Bonet / Clàudia Cobos* / José Chanzá* / Alma María García* / José García* / Miguel Herráez* / Germán Izquierdo* / Pedro Meseguer* **TROMPETES** Mireia Farrés, solista / Adrián Moscardó / Angel Serrano, assistent / Gabriel García* / Juan Antonio Martínez* / Andreu Moros* / Aitor Muñoz* / Àlex Rodríguez* / Sergi Serra* **TROMBONS** Eusebio Sáez, solista / Vicent Pérez / Gaspar Montesinos, assistent / Francisco Palacios*, trombó baix **TUBA** Daniel Martínez* **TIMBALES** Joan Marc Pino, assistent / Juan Antonio Martín* **PERCUSSIÓ** Juan Francisco Ruiz / Ignasi Vila / Daniel Ishanda* / Roberto Oliveira* / Manuel Roda* / Diego Sáenz* **ARPA** Magdalena Barrera, solista / Valentina Vatteroni* **ORGUE** Joan Seguí*

ENCARREGAT D'ORQUESTRA Walter Ebenberger
RESPONSABLE DE DOCUMENTACIÓ MUSICAL Begoña Pérez
RESPONSABLE TÈCNIC Ignasi Valero
PERSONAL D'ESCENA Luis Hernández*

* Col·laborador

Aquest cap de setmana es jubila Antoni Peña, membre de la secció de segons violins de l'orquestra durant 45 anys. Moltes gràcies, Toni, per tota la teva dedicació al llarg d'aquests anys.

COMENTARI

per **Jacobo Zabalo**

Després de completar la composició de la seva *Primera simfonia*, la creativitat de Gustav Mahler es va bolcar en el cicle de cançons *Des Knaben Wunderhorn* (El corn màgic de la joventut), que acabaria infiltrant-se a la seva *Segona simfonia*. De fet, el poderós moviment que la inaugura va ser concebut de forma pràcticament simultània. Acostumava a referir-s'hi com *Totenfeier* (celebració fúnebre), i es troba, així mateix, vinculat a la seva primera aventura simfònica, que durant un temps es va interpretar programàticament –gairebé a tall de *Bildungsroman* (novella de formació) – inspirada per l'obra *Titan*, de Jean Paul. Aquest vincle va ser explicitat, de fet, a la carta que Mahler va dirigir a un amic, en ocasió de la seva estrena a Berlín: «És l'heroi de la meua *Primera simfonia* que porto a la tomba. Immediatament sorgeixen les grans preguntes: per què has viscut?, per què has patit?, és tot una enorme, terrible broma? Proporciono la resposta al darrer moviment».

Encara que el moviment de clausura pretén, a través de la intervenció del cor i de les solistes vocals, oferir consol davant l'experiència de la finitud, el cert és que aquelles preguntes van acompanyar Mahler al llarg de la seva vida. D'una manera més concreta que en ocasions posteriors, que en qualsevol cas dona prova de les implicacions existencials del seu art, la *Segona simfonia* es pot entendre com una especulació musical al voltant de la mort. De començament a fi, alterna la tensió dramàtica i l'anhel de salut espiritual, des d'un primer moviment vehement i majestuós fins al minimalisme sonor de veus quasi transparents que, al finale s'emmirallen en una beatitud ultraterrenal. Un moviment que s'inicia amb temps de scherzo i conclou amb la indicació *misterioso*, tot incorporant els versos de l'oda *Aufersteh'n* – d'on ve el sobrenom "Resurrecció" –, de Friedrich Klopstock.

Va ser al funeral del cèlebre director Hans von Bülow, el 29 de març de 1894, quan Mahler va descobrir la idoneïtat d'aquest text per al final de la seva simfonia: «De cop, el cor, acompanyat per l'orgue, va entonar el coral de Klopstock. Va ser com si em travessés un llamp, la llum brollava a la meua ànima!». Experimenta una profunda commoció, fruit de la correspondència entre les seves inquietuds metafísiques i el poema, que delinea el retorn a la vida més enllà de la mort física: «Tornaràs a alçar-te, pols meua, després d'un breu descans». I, més endavant: «La llavor sembrada tornarà a florir». Una metàfora que va reprendre Friedrich Schelling poc després de Klopstock, a les seves *Investigacions filosòfiques sobre l'essència de la llibertat humana i els objectes que s'hi relacionen*, per donar a entendre el caràcter constitutiu de l'experiència del mal, *a priori* incompreensible, viscuda com a 'nit fosca de l'ànima'.

Malgrat la distància, l'expressió toca de ple la sensibilitat de Mahler, alhora que li permet vehicular el seu malestar *fin de siècle* per mitjà de l'art musical. Retrospectivament, i a propòsit del context de creació de la seva *Segona simfonia*, ho va manifestar amb una total sinceritat: «Així passa sempre amb mi: només componc quan sento, i només sento quan componc». La retroalimentació entre afecte i creació es comprova en el text que el mateix Mahler aporta. Una sèrie de versos amb finalitat no menys consoladora, en què planteja un diàleg de l'individu amb ell mateix: «Creu, cor meu. Creu. No has perdut res. / Tot el que vas anhelar és teu. Sí, teu. / No vas néixer en va. / No has viscut i patit en va». En el lloc de l'agustiniana 'ànima' trobem l'òrgan del sentiment, amb un to similarment confessional, i l'anhel de transcendència, d'una consistència que incorpora amb sentit les afliccions viscudes: «Moriré per viure. / Tornaré a aixecar-me, / cor meu, en un moment [...]».

Val a dir que ja abans de l'extens final, que pot recordar la *Novena* de Ludwig van Beethoven, Mahler incorpora la intervenció d'una veu solista. És al quart moviment, l'extàtic *Urlicht* (Llum primigènia), el text del qual procedeix de la compilació *Des Knaben Wunderhorn* i que

originalment va ser concebut per Mahler per ser cantat per una contralt. Encara que pugui sorprendre, la realitat del *work in progress* de la *Segona* s'evidencia també pel fet d'haver estat estrenada, en un primer moment, en format abreviat, reunint els tres moviments instrumentals. Només el 13 de desembre de 1895 es va poder escoltar la "Resurrecció" íntegrament, amb Mahler dirigint la Filharmònica de Berlín. Bruno Walter ha explicat que Richard Strauss, encarregat d'aquella estrena parcial, li va manifestar: «Una partitura sempre és al meu piano –la *Segona simfonia* de Mahler–, ja que no cesso d'aprendre'n». El mateix Walter, deixeble de Mahler, va escriure –a propòsit d'aquesta simfonia–: «Un mestre acaba de trobar el seu estil, [...] tenint en compte la seva meravellosa construcció, amb les seves llums i ombres engegadores, amb les seves tremendes contradiccions i les contraccions irrevocables de la polifonia».

El caràcter dialèctic de la música de Mahler, que va enlluernar la *Tercera*, ha estat destacat així mateix per Theodor W. Adorno: «És ambivalent, barreja els afalacs amb els sanglots, i l'atribolada emoció amb la fugida de les imatges que la travessen en la cursa». Un llenguatge sense paraules, o amb paraules que signifiquen musicalment, més enllà de la gramàtica que les articula. Després del vertiginós moviment d'obertura, l'andante moderato suposa un recés líric, malgrat insinuar eventualment la cerca de referents que defugen tota referència, ratificada amb motiu de l'*scherzo*. Moviment tercer, en què s'identifica la cançó sobre el sermó de sant Antoni de Pàdua als peixos –aquí, sense paraules– del cicle *Des Knaben Wunderhorn*. Un gir autoreferencial, generós en ironia i absolutament simptomàtic, que reforça el rebuig o recurs a les imatges per invocar una veritat espiritual que no podrà ser vista ni escoltada, només sentida des del cor.

PRINCIPALS MITJANS PATROCINADORS

